

Філософія

УДК 141.319.8:2-1:004.8

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.17404099>

**Від Homo sapiens до Homo Deus: чи може Imago Dei еволюціонувати
разом із технологією?**

Кирилов Володимир Олександрович,

аспірант кафедри теоретичної і практичної

філософії імені професора Й. Б. Шада

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, м. Харків,

Україна, <https://orcid.org/0009-0002-4587-5698>

Прийнято: 04.10.2025 | Опубліковано: 21.10.2025

Анотація. Від Homo sapiens до Homo Deus технологічний прогрес ставить нові виклики перед традиційними уявленнями про людину та її місце у світі. У цьому контексті постає питання: чи може концепт Imago Dei, образ Божий у людині, еволюціонувати разом із розвитком технологій та трансформацією людської природи? **Метою статті** є з'ясування того, чи може розуміння образу Божого в людині змінюватися або розширюватися під впливом науково-технічного прогресу. **Методи.** У дослідженні використано: критичний аналіз наукових і богословських джерел для оцінювання достовірності та аргументативної сили теологічних концепцій; синтез – для узагальнення сучасних підходів до трансгуманізму і взаємозв'язку технології та антропології; табличне представлення – для наочної системи. **Результати.** У статті розглядається проблема взаємодії християнської антропології та сучасних технологічних викликів у світлі філософсько-богословської традиції.

Вихідним пунктом є концепція Imago Dei – «образу і подоби Божої», яка протягом століть визначала розуміння людини в християнському богослов'ї. Автор аналізує класичні підходи до трактування образу Божого в православній і католицькій традиціях. На цьому тлі розглядаються сучасні ідеї Ю. Н. Харарі, викладені в книгах «Homo sapiens» і «Homo Deus», а також світоглядні установки трансгуманізму, що проголошують можливість радикальної еволюції Homo sapiens у напрямку до Homo Deus завдяки штучному інтелекту, біо- і кібертехнологіям. Аналіз дозволив виявити суперечність між технократичним і духовним підходами до природи людини. **Висновки.** У статті запропоновано інтерпретацію Imago Dei як динамічного процесу духовного вдосконалення, що дозволяє по-новому оцінити взаємозв'язок людини і технології, та протиставлено редукціоністському баченню людини, при цьому підкреслено, що еволюція образу Божого радше лежить у площині духовного розвитку, ніж біотехнологічного «апгрейду».

Ключові слова: Imago Dei, Homo Deus, філософська антропологія, богослов'я, трансгуманізм, штучний інтелект, технології.

From Homo sapiens to Homo Deus: Can the Imago Dei Evolve with Technology?

Volodymyr Kyrylov,

PhD Student, Department of Theoretical and Practical Philosophy named after
Professor J. B. Schad, V. N. Karazin Kharkiv National University, Kharkiv,
Ukraine, <https://orcid.org/0009-0002-4587-5698>

Abstract. *From Homo sapiens to Homo Deus, technological progress poses new challenges to traditional conceptions of the human being and their place in the world. In this context, a crucial question arises: can the concept of Imago Dei, the*

image of God in the human, evolve together with the development of technology and the transformation of human nature? The aim of the article is to determine whether the understanding of the image of God in the human can change or expand under the influence of scientific and technological progress.

Methods. *The research employs: critical analysis of scientific and theological sources to assess the credibility and argumentative strength of theological concepts; synthesis — to generalize contemporary approaches to transhumanism and the relationship between technology and anthropology; tabular presentation — to provide a clear visual structure. Results.* *The article examines the interaction between Christian anthropology and modern technological challenges in the light of the philosophical-theological tradition. The starting point is the concept of Imago Dei — the “image and likeness of God,” which for centuries has shaped the theological understanding of the human being in Christian thought. The author analyzes classical interpretations of the image of God in the Orthodox and Catholic traditions. Against this background, contemporary ideas of Yuval Noah Harari, presented in the books Homo Sapiens and Homo Deus, as well as the worldview premises of transhumanism — which proclaim the possibility of a radical evolution of Homo sapiens toward Homo Deus through artificial intelligence, bio- and cyber-technologies — are considered. The analysis reveals a fundamental contradiction between technocratic and spiritual approaches to human nature. Conclusions.* *The article proposes an interpretation of Imago Dei as a dynamic process of spiritual transformation, which allows for a renewed evaluation of the relationship between the human being and technology. This perspective is contrasted with reductionist views of humanity, emphasizing that the evolution of the image of God lies primarily in the realm of spiritual growth rather than biotechnological “upgrades.”*

Keywords: *Imago Dei, Homo Deus, philosophical anthropology, theology, transhumanism, artificial intelligence, technologies.*

Постановка проблеми. У сучасному світі стрімкого розвитку високих технологій, біотехнологій та штучного інтелекту (ШІ) виникає питання: чи можливе еволюційне перетворення людської природи в умовах технологічного прогресу? Зокрема, чи може концепція Imago Dei (Образ Божий), яка визначає людину як створену за образом і подобою Бога, адаптуватися до нових умов, які створюють науково-технічні інновації?

У дослідженнях Ю. Н. Харарі (Y. N. Harari) [1] обговорюється ідея майбутнього, в якому людина може стати майже безсмертною та здобути надлюдські можливості завдяки технологіям. Це породжує питання: як сучасні технології змінюють наше розуміння людської сутності та моральності? Чи може Imago Dei бути трансформованим, коли людина все більше залежить від технологій і намагається подолати біологічні обмеження свого тіла та розуму?

Далі постає питання: чи буде людський дух і моральний устрій – ті невидимі елементи, які визначають природу людини як образ Божий, – збережені, або ж їх замінить нова форма «богоподібної» істоти, яка вже не відповідатиме традиційним уявленням про людину та її місце у світі? Як технології, що впливають на розум, тіло і навіть свідомість людини, змінять не тільки наше розуміння еволюції, а й моральні, етичні та релігійні концепції, що визначають суть людяності?

Ця проблема вимагає детального дослідження взаємодії між біологічними, соціальними та технологічними факторами, що формують нову концепцію людської ідентичності та майбутнього еволюційного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні дослідження підтверджують, що розвиток технологій суттєво впливає на філософське й богословське осмислення природи людини та її місця у світі. Актуальність цієї теми зростає через поширення ідей штучного інтелекту, цифрового безсмертя і трансгуманізму, які ставлять під сумнів традиційне розуміння людської гідності й духовної сутності. Так, відомий історик і футуролог Ю. Н. Харарі [1]

досліджує можливі шляхи розвитку людства у XXI столітті. Автор розглядає амбіції людства до досягнення безсмертя, щастя та божественних можливостей через технологічні досягнення, зокрема штучний інтелект та генну інженерію. Своєю чергою М. Доробанту (M. Dorobantu) [2] вивчає, як сучасні досягнення у сфері штучного інтелекту та когнітивних наук ставлять під сумнів традиційне уявлення про людину як про унікальну істоту, створену за образом Божим. Автор аналізує перехід від субстанціонального до функціонального та реляційного розуміння *Imago Dei*, підкреслюючи, що поява розумних машин не обов'язково загрожує людській унікальності, а навпаки – може сприяти глибшому розумінню людської природи та її божественного відображення. С. Сюй (X. Xu) [3] пропонує глибокий аналіз взаємозв'язку між богослов'ям *Imago Dei* та розвитком штучного інтелекту. Автор ставить низку провокативних питань – чи може штучний інтелект бути створеним за образом Божим, і якщо ні, то яке місце він посідає в спільноті людей як «цифровий компаньйон»? Протиставлення між трансгуманістичними ідеями морального вдосконалення людини та християнською теїстичною етикою аналізує Р. Д. Чельє (R. Di. Ceglie) [4]. Автор робить висновок, що теїстична етика має більший потенціал для еволюції моральності, ніж технологічно зумовлений трансгуманізм. В. Венді та Д. Алінурдін (W. Wendy, D. Alinurdin) [5] аналізують трансгуманізм через призму християнської антропології. Науковці стверджують, що справжнє вдосконалення людини можливо лише через викупну працю Христа, яка трансформує і душу, і тіло, а технології самі по собі не можуть забезпечити моральне чи духовне вдосконалення. Ф. Штех (F. Štěch) [6] досліджує концепцію *Imago Dei* в контексті нових технологій, зокрема штучного інтелекту. Автор показує, що теологія та техніка можуть бути тісно взаємопов'язані, а їх діалог про природу людини має значення для богословської антропології, фундаментального богослов'я. Т. Ф. Пітерс

(T. F. Peters) [7] досліджує концепцію християнського трансгуманізму та можливості інтеграції трансгуманістичних технологій у християнське життя. Автор розглядає, як сумлінні християни можуть використовувати технології вдосконалення для збагачення душі та поліпшення соціальної структури, підкреслюючи водночас виклики, пов'язані з первородним гріхом і необхідністю розрізняти добро. П. Лангерман (P. Langerman) [8] розглядає майбутню еволюцію людства в контексті Четвертої промислової революції. Автор стверджує, що майбутнє людства не полягає у створенні «божественної людини», а в богоподібності всього творіння, де Христос стає зразком святості, та показує, як майбутнє космосу і людства інтегрується в серце Бога. П. Лангерман підкреслює, що технологічний прогрес має розглядатися у світлі богословських ідей, а не лише людських амбіцій. Л. Менегуетті (L. Meneguetti) [9] розглядає богословську концепцію *Imago Dei* як нормативну основу для розуміння людської гідності в умовах розвитку штучного інтелекту. Автор показує, що християнська антропологія може запропонувати етичну та духовну відповідь на виклики дедалі автономніших та деперсоналізованих технологій, підкреслюючи динамічне та реляційне розуміння людської особистості. Д. П. Арсено (J. P. Arceno) [10] розглядає концепцію блаженного бачення в контексті технологічних трансформацій, зокрема через призму новітніх технологій. Автор аналізує, як технології можуть впливати на духовне сприйняття і трансформацію людини, що ставить питання про можливість еволюції *Imago Dei* в умовах технологічного прогресу. Ч. Кім (J. Kim) [11] пропонує розширену перспективу взаємодії людини та штучного інтелекту, що охоплює не лише людські інтереси, а й екологічні та етичні аспекти, пов'язані з технологічним прогресом. Д. Михайличенко та співавтори (Mykhaulychenko et al.) [12] досліджують, як штучний інтелект може сприяти переосмисленню людської взаємодії з навколишнім світом, зокрема через призму анімістичних уявлень. Автори

пропонують концепцію A(I)nimism, що поєднує технологічні інновації з духовними практиками, ставлячи питання про роль Imago Dei в умовах технологічного розвитку.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Попри значну кількість досліджень, питання взаємодії християнського вчення про Imago Dei із сучасними технофілософськими концепціями досі залишаються недостатньо вивченими. Зокрема, потребують глибшого аналізу етична і богословська оцінка трансгуманістичних технологій, вплив автономних та когнітивно розумних систем на розуміння людської гідності та духовної унікальності, а також можливості реляційного та функціонального переосмислення Imago Dei у контексті цифрового середовища. У цій роботі ми зосереджуємо увагу на питанні: «Чи може Imago Dei еволюціонувати разом із технологією?».

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження взаємодії між технологічним прогресом та концепцією Imago Dei у контексті еволюції Homo sapiens у Homo Deus. У статті поставлено питання: чи може еволюціонувати ідея образу Божого в умовах стрімкого розвитку біотехнологій, штучного інтелекту та інших технічних досягнень, які змінюють людську природу та її можливості? У межах цього дослідження поставлено такі завдання:

- 1) розкрити богословську сутність поняття Imago Dei;
- 2) проаналізувати ідеї Ю. Н. Харарі та трансгуманізму у світлі християнської антропології;
- 3) визначити критерії, за якими прогрес може узгоджуватися або суперечити гідності людини як образу Божого.

Виклад основного матеріалу дослідження. У своїх бестселерах «Людина розумна» і «Homo Deus» Ювал Ной Харарі описує різьбу еволюцію людства: від простого Homo sapiens, що боровся за виживання, до

потенційного «Homo Deus», який завдяки технологіям набуває божественних можливостей [1]. Водночас він попереджає про небезпеку: сучасна людина стала надміру могутньою, але не знає, як розпорядитися своєю силою. «Чи може бути щось небезпечніше, ніж незадоволені та безвідповідальні боги, які не знають, чого вони хочуть?» – запитує Харарі («Is there anything more dangerous than dissatisfied and irresponsible gods who don't know what they want?») [2]). Ці провокативні тези кидають виклик традиційному християнському вченню про людину як образ і подобу Божу (лат. Imago Dei). У цій роботі ми розглянемо, що означає бути Imago Dei в християнському богослов'ї (особливо в православній традиції), і проаналізуємо, чи здатна ця концепція «еволюціонувати» під впливом сучасного технологічного прогресу (зокрема, розвитку штучного інтелекту). Структура роботи охоплює богословський аналіз поняття Imago Dei, критичне осмислення ідей «Homo Deus» Харарі та трансгуманізму у світлі богословської антропології, а також висновки щодо того, як християнське розуміння образу Божого може співвідноситися з майбутнім людства.

Вчення про людину як образ і подобу Божу має свій початок у біблійному Одкровенні. У книзі Буття сказано: «І створив Бог людину за образом Своїм, за образом Божим створив її; чоловіком і жінкою створив їх» (Бут. 1:27). Imago Dei традиційно розуміється як особливий статус людини в створенні, що відрізняє її від решти творінь. Християнське богослов'я пов'язує образ Божий з низкою характеристик, як-от: наділеність розумом і свободою волею, моральна свідомість, здатність до любові та стосунків, безсмертна душа – усе те, що відображає риси Творця [13].

Православна традиція зазвичай розрізняє поняття образу і подоби Божої. Ця дистинкція бере початок від св. Іринія Ліонського, який учив, що образ Божий (лат. imago) – це дані людині від створення божественні дари (розум, свобода, здібність до спілкування з Богом), тоді як подоба (лат. similitudo) – це

поклик людини до уподібнення Богові через праведне життя та благодать [13]. Іриней наголошував, що хоч людина була створена за образом Божим, вона мала дорости до досконалої подоби Божої; гріхопадіння порушило цю подорож, але через Христове відкуплення і дію Святого Духа люди знову можуть зростати в подобі Божій [13]. Такий динамічний підхід особливо притаманний православній антропології: образ Божий у людині є невід’ємним і незнищеним (навіть гріх не міг його повністю стерти), але подоба – те, що розвивається, те, що пов’язане з процесом обоження людини.

Концепція обоження (теозису) є центральною для східнохристиянського (православного) богослов’я. Вона означає покликання людини стати причасником Божої природи (пор. 2 Пет. 1:4), досягти єдності з Богом через благодать. Св. Афанасій Олександрійський стверджував, що Божий Син став людиною, щоб люди могли стати Божими дітьми [14]. Цей вислів Афанасія не означає, що людина буквально перетворюється на божество, але вказує на високий задум Творця – піднести людину до повноти життя в Бозі. У православній традиції вважається, що справжня мета і призначення людини – досягти святості та єднання з Богом, відновивши в собі той первозданий образ і уподібнившись Богові в любові та чеснотах. Тобто «еволюція» людини, з погляду богослов’я, – це передусім духовне зростання, рух від спотвореної гріхом природи до преображеної благодаттю, наближення до божественного ідеалу в Христі.

Католицьке бачення *Imago Dei* багато в чому перегукується з православним, хоча має і свої акценти. У католицькій теології під впливом св. Августина та св. Томи Аквінського традиційно наголошували на раціональній природі душі як носії образу Божого: здатність до розумного мислення та морального вибору – відбиток Божого розуму в людині [13]. Католицька Церква навчає, що кожна людська особа з моменту зачаття наділена

невід'ємною гідністю як образ Божий; це є основою для її вчення про права людини й етику технологічного прогресу.

Нині, у XXI столітті, на тлі небаченого розвитку технологій, виникає питання: чи змінюється природа людини та її образ Божий під впливом науки? Ідеологи трансгуманізму стверджують, що людство стоїть на порозі нової ери еволюції, коли ми зможемо технологічно вдосконалювати себе – аж до подолання старіння, смерті, підвищення інтелектуальних і фізичних можливостей і навіть злиття з машинами. Ювал Ной Харарі в «Homo Deus» описує цей можливий сценарій як перехід від Homo sapiens до істоти богоподібної – Homo Deus, яка володітиме «божественними» атрибутами: практично необмеженим здоров'ям і життям, контролем над навколишнім світом, керуванням власною біологією та свідомістю.

Він зауважує, що у XXI столітті людство розпочне свій третій великий проєкт – прагнення оволодіти божественною силою творення й руйнування, перетворюючи Homo sapiens на Homo Deus [1]. Цілком можливо, що саме в цьому столітті люди серйозно зосередяться на подоланні смерті: боротьба зі старінням і смертю стане логічним продовженням давньої боротьби з голодом та хворобами, виявом головної цінності сучасної культури – віри в безмежну цінність людського життя [1].

Штучний інтелект – один із ключових чинників цієї майбутньої трансформації. Сучасні досягнення в галузі штучного інтелекту та біотехнологій ставлять питання: що робить людину особливою? Якщо колись створені нами машини перевершать нас в інтелекті, творчості чи навіть у здатності приймати рішення, чи залишимося ми «образом Божим» в якомусь унікальному сенсі? Харарі та інші футурологи говорять про можливу появу нових «техно-релігій», які обіцяють спасіння та щастя через алгоритми і гени, а не через Бога. Те, що Харарі бачить у майбутньому, – це всесвіт, в якому «нові техно-релігії» можуть завоювати світ, обіцяючи порятунок за допомогою

алгоритмів і генів [8]. Наприклад, Харарі вказує на зародження своєрідного культу датаїзму (Dataism), де найвищою цінністю є інформація та ефективно її оброблення. Харарі пояснює, що в радикальному своєму вияві датаїзм розглядає весь Всесвіт як безперервний потік інформації. Його прихильники сприймають живі організми не просто як біохімічні механізми, а як алгоритми, які обробляють дані. На їхню думку, вища місія людства полягає в тому, щоб створити всеосяжну систему оброблення інформації – своєрідний всесвітній розум – і зрештою злитись із нею [8]. У такому світі традиційні духовні поняття можуть здаватися застарілими, а людина – лише біологічним алгоритмом, який можна покращити або замінити іншим, більш досконалим.

Ідеологія трансгуманізму проголошує, що ми мусимо взяти еволюцію у власні руки і шляхом науки усунути всі недоліки людської природи. Трансгуманісти бачать людське тіло як застарілу «платформу», яку можна модернізувати: кібертехнології, генна інженерія, нанотехнології мають потенціал радикально змінити *Homo sapiens*. Вони мріють про світ, в якому страждання подолано: ні хвороб, ні старості, ні навіть поганого настрою. У цьому світогляді реалізується давнє прагнення стати як боги – всемогутніми творцями власного «раю на землі». Однак чи не є це прагнення двосічним мечем? Християнство давно застерігає від спокуси, озвученої ще змієм в Едемі: «будете, як боги» (Бут. 3:5). Теперішні «саморобні боги» (за висловом Харарі) ризикують утратити самих себе, намагаючись переписати визначення людини на власний розсуд.

Варто критично оцінити декілька конкретних аспектів технологічного прогресу у світлі богословської антропології (табл. 1).

Таблиця 1

Ключові аспекти технологічного прогресу у світлі християнської антропології

Концептуальний вимір	Християнсько-антропологічна інтерпретація	Трансгуманістична інтерпретаційна парадигма	Порівняльно-аналітичний висновок
Подовження життя і безсмертя	Земне безсмертя не абсолютне; справжнє безсмертя – через воскресіння і єднання з Богом	Смерть – технічна проблема, яку треба подолати; прагнення до цифрового або фізичного безсмертя	Без духовної орієнтації подовження життя може призвести до духовної порожнечі
Штучний інтелект і душа	Лише людина створена за образом Божим (Imago Dei); штучний інтелект не має душі, духовної сутності	Штучний інтелект може імітувати людську логіку, творчість і спілкування	ШІ – лише імітація життя; духовна глибина і моральність лишаються в людини
Перетворення природи людини (трансгуманізм)	Людина – єдність тіла і душі; справжнє преображення можливе тільки через Христа (теозис)	Завантаження свідомості, удосконалення людини, цифрове безсмертя	Трансгуманізм пропонує фальшиве спасіння; технології не замінюють духовне оновлення

Джерело: складено автором за [8; 15–17]

Розглянемо ці аспекти більш детально:

1. Подовження життя і безсмертя. З позиції християнства земне безсмертя не є абсолютним благом. Біблійно смерть постає як наслідок гріха, але також як перехід в інше життя, даний людині Богом заради спасіння (щоб зло не було вічним). Трансгуманісти ж бачать смерть як технічну проблему, що її треба подолати. Але що означатиме «підкорення смерті» без духовного переосмислення? Папа Франциск застерігає, що навіть найвизначніший науковий прогрес має оцінюватися етично: якщо технологічний поступ стане ворогом загального блага, то це приведе не до раю, а до нового варварства [15]. Без усвідомлення істинної мети життя подовження існування може лише затягнути душевну порожнечу. Християнство пропонує інший шлях до

безсмертя – через воскресіння та єднання з Богом, а не через загрузку свідомості в комп'ютер чи лікування від старості будь-якою ціною.

2. Штучний інтелект і душа. У християнському богослов'ї лише людина створена за образом і подобою Бога, тоді як штучний інтелект є творінням самої людини. Іншими словами, людина – це творіння, створене на образ Божий, а машини ми створили за власним образом, щоб вони були подібні до нас. «Людина – це створіння, створене за образом Божим, яке тепер створює технології за образом людини. Штучний інтелект – це хибна назва. Це справжній інтелект, створений «штучно», на відміну від «природного». Основна відмінність між його інтелектом і нашим полягає в тому, хто його створив. Бог створив нас, і Він створив нас, щоб ми були подібні до Нього. Ми створили машини, і ми створили їх, щоб вони були подібні до нас» [16]. Унаслідок цього штучний інтелект, яким би досконалим він не був, лишається тільки імітацією життя. Він може відтворювати логіку чи творчість, але не здатен володіти справжньою духовною сутністю. Як зауважують дослідники, машина, хай якою розвиненою вона була б, ніколи не зможе мати сутності людської особистості – їй бракує безсмертної душі [17]. Іншими словами, штучний інтелект не наділений *Imago Dei* й не має Божого «духу життя», який є в людях (Бут. 2:7).

3. Перетворення природи людини. Трансгуманізм – це ідеологія, що прагне радикально змінити природу людини за допомогою технологій, обіцяючи фактично технократичне «спасіння» без Бога. Зокрема, трансгуманісти пропонують ідею, що одного дня свідомість людини можна буде завантажити в комп'ютер і в такий спосіб досягти цифрового безсмертя. Проте з християнської перспективи така обіцянка «безсмертя» є жорстокою оманною, бо жодна людина не може існувати окремо від даного їй Богом тіла, адже «бажання уникнути обмежень плоті за допомогою технологій веде не до звільнення, а до зменшення людини до чогось меншого, ніж людина» [17].

Фактично трансгуманізм пропонує фальшиве спасіння через машини замість спасіння у Христі. Як влучно зауважено в одному православному огляді, «Трансгуманізм – це фальшиве євангеліє, яке обіцяє спасіння через машини, а не через кров Христа. Це сучасна Вавилонська вежа, спроба піднятися на небо людськими зусиллями, а не вірою. Але, як і будь-яке повстання проти Бога, воно зрештою зазнає поразки» [17]. Православне богослов'я наголошує, що будь-які спроби «удосконалити» людську природу без Бога приречені на невдачу, адже справжнє преображення і життя вічне можливі лише через Христа та воскресіння в Ньому.

Чи означає викладене, що *Imago Dei* – непорушна константа, яка не піддається жодним змінам, чи все ж наше розуміння образу Божого може розширитися у світлі нових умов? Тут потрібно розрізняти сутність *Imago Dei* та форми її прояву. З богословського погляду, сутність *Imago Dei* закорінена в Божому замислі про людину і є незмінною: людина завжди залишатиметься створінням, покликаним до стосунків із Творцем, наділеним свободою та моральною відповідальністю. Цей статус не може «еволюціонувати» в сенсі стати чимось більшим за те, що дав Бог – адже вже із самого початку людина отримала унікально високе становище у всесвіті. Як пише апостол Павло, люди покликані бути «синами Божими», співспадкоємцями Христа (Рим. 8: 14–17) – важко уявити щось вище.

Водночас прояви образу Божого можуть знаходити нові виміри відповідно до того, як людство реалізує свій творчий потенціал. Технологічний прогрес сам по собі не є ні злим, ні добрим – моральну якість йому надає спосіб використання. З християнського погляду, наука і технології – це плоди людського розуму, який є частиною образу Божого. Людина-творець, що вигадує машини і підкорює природу, певною мірою відображає творчість Бога-Творця. Тому можна сказати, що *Imago Dei* «розгортається» історично: через культуру, мистецтво, науку люди виявляють Богом дані здібності. У цьому

сенсі поняття *Imago Dei* є досить широким, щоб включити і сучасну людину, яка користується комп'ютером чи імплантом. Сама технологія може стати знаряддям для реалізації покликання людини – наприклад, зменшувати страждання (через ліки), сприяти спілкуванню та взаєморозумінню (через інтернет), давати більше можливостей піклуватися про світ (через розвиток екологічних технологій). Усе це узгоджується із завданням, яке Бог дав людині, – панувати над землею як розумний і відповідальний управитель (Бут. 1:28).

Проте християнська антропологія наполягає: хоч би якими дивовижними стали наші досягнення, образ Божий не зводиться до інтелекту чи сили. Це передусім духовно-моральна категорія. Якщо в гонитві за *Homo Deus* людина втратить моральний компас, милосердя, любов – вона якраз відійде від образу Божого, а не розів'є його. В Євангелії Христос є досконалим «образом Бога невидимого» (Кол. 1:15) і водночас досконалою Людиною. Отже, мірилом справжньої гуманності є уподібнення до Христа. Тільки через Христа людина може стати «більш людиною» і досягти свого потенціалу. Цю думку підкреслював, наприклад, богослов XX ст. Томас Мертон. Він порівнював дві візії майбутнього: за Харарі люди очікують приходу «доброзичливого людського бога» – тобто самі стануть божеством, – а за християнським баченням, майбутнє полягає в тому, що все творіння буде обожнене у Христі. Завзятий атеїст Харарі вважає, що людство може еволюціонувати до стану, подібного до божественного – від *Homo sapiens* до *Homo Deus*. На противагу цьому, спираючись на тлумачення праці Ансельма «*Cur Deus Homo*», Мертон пропонує інше бачення майбутнього: усе створіння буде воз'єднане з Богом через втіленого Христа – у процесі теозису, тобто обожнення людини разом з усім сотвореним світом [8]. Іншими словами, мета еволюції людини – теозис, вселенське преображення в Божій любові, а не просто технологічний апгрейд. Мертон і багато інших християнських мислителів застерігають, що спроба

зробити себе богом без Бога – це шлях у нікуди. Натомість шлях християнства – стати богоподібними у співпричасті з Богом.

Таким чином, християнство не відкидає науку, але наполегливо вимагає етичного виміру. Технологія має бути інструментом любові та служіння, а не засобом експлуатації чи самолюбного звеличення. Якщо ми розглядаємо штучний інтелект, генно-інженерні експерименти чи кіборгізацію в контексті *Imago Dei*, то критерієм моралі є: чи поважає це гідність людської особи як образу Божого? Папа Франциск говорив, що «незаперечна користь, яку людство зможе отримати від технічного прогресу, залежить від того, наскільки нові можливості, що є в нашому розпорядженні, використовуються в етичній манері» [15].

З погляду православного богослов'я, трансгуманістичний проєкт оцінюється критично саме тому, що він ігнорує гріховність людини і потребу в Божій благодаті. Бачення раю без Бога є ілюзорним. Якщо уявити, що колись з'явиться «постлюдина», яка втратила здатність до покаяння, смирення, любові, то чи не втратить вона тим самим і образ Божий? Богослови застерігають, що деякі риси образу Божого можуть бути затьмарені невірним використанням свободи. Наприклад, моральна відповідальність – теж частина *Imago Dei*; якщо людей привчити покладатися на алгоритми у всьому, вони можуть атрофувати цю здатність. Якщо людина замінить поклоніння Богу культом технології чи власного «я», вона духовно деградує. Тому Церква повинна нагадувати: навіть «надлюдина» залишиться порожньою всередині без Божого образу.

Отже, питання «чи може *Imago Dei* еволюціонувати разом із технологією» вимагає розваженої відповіді. Якщо під «еволюцією» розуміти зростання в розкритті Богом даного потенціалу людини, то в певному сенсі так: нові епохи відкривають нові можливості для прояву творчості, раціональності, панування над світом – тобто тих граней образу Божого, що вкладені в людину.

Християнство не проти прогресу; більш того, воно стверджує, що в самому серці прогресу має бути людина як образ Бога, а не заміник Бога. Але сутнісно *Imago Dei* не змінюється і не «апгрейдиться» технологіями, бо це дар Творця, вкорінений у нашій духовній природі. Технології можуть впливати на умови життя, на спосіб, в який ми реалізуємо свободу чи інтелект, але вони не можуть ні скасувати, ні вдосконалити образ Божий зсередини. Людина залишається людиною, навіть якщо вона імплантує собі чип чи збільшить тривалість життя вдвічі; і навпаки, людина може втратити своє людяне обличчя, навіть володіючи найвищими технологіями, якщо відвернеться від добра.

Християнське богослов'я дає нам критерій: усе, що зміцнює любов, правду, справедливість, наближає нас до Бога, відповідає нашому призначенню як образу Божого. Усе, що породжує гординю, ненависть, знецінює життя чи руйнує душу – суперечить цьому образу, навіть якщо виправдане риторикою «наукового прогресу». Технологічна могутність без моральної відповідальності робить із людей «незадоволених і безвідповідальних богів» («dissatisfied and irresponsible gods» [1]) – найнебезпечнішу силу, за словами Харарі. Натомість технологія, підпорядкована любові й мудрості, може стати інструментом реалізації Божого задуму: наприклад, лікувати хворих, годувати голодних, поширювати знання – усе це продовження Христової місії милосердя.

Наприкінці варто наголосити: християнська надія щодо майбутнього не є песимістичною. Церква вірить, що остаточне призначення людини – у преображенні в Христі, у тому, що Бог «витре кожну сльозу» й оновить творіння (Одкр. 21: 4–5). *Imago Dei* залишається компасом, який вказує шлях: людство повинно використовувати свої нові божественні «владні» можливості по-Божому – тобто з любов'ю та мудрістю Творця. Тільки тоді наш прогрес буде не стільки еволюцією від *Homo sapiens* до *Homo Deus*, скільки шляхом від

падшої людини до відродженої, обожненої – до істинного здійснення образу Божого в нас.

Висновки. Підсумовуючи проведене дослідження, можна зазначити, що християнське поняття *Imago Dei* – образу Божого в людині – не є статичним догматом, відірваним від історичного розвитку людства. Воно розкривається в динаміці відносин між Богом і людиною, яка покликана до постійного духовного зростання та творчості. З огляду на це можна стверджувати, що *Imago Dei* здатне «еволюціонувати» не у своїй сутності, а у формах вияву – у тому, як людина реалізує свій богоподібний потенціал у нових культурних і технологічних умовах.

Технологічний прогрес, зокрема розвиток штучного інтелекту, біоінженерії та цифрових систем, не створює нового образу Божого, але ставить перед ним нові виклики. Людина, залишаючись носієм *Imago Dei*, дедалі більше бере участь у процесах творення, модифікації й управління світом – фактично, співтворює нові реальності. Це розширює розуміння богоподібності як відповідального управління створеним, але водночас загострює питання меж – де закінчується творіння і починається привласнення ролі Творця.

Таким чином, *Imago Dei* не змінюється у своїй онтологічній природі, бо образ Божий – це не технологічна чи біологічна властивість, а духовна сутність, укорінена в стосунках із Богом. Проте його зміст може оновлюватися через нові форми людської діяльності: мислення, творчість, моральний вибір, використання технологій для добра. Справжня «еволюція» *Imago Dei* можлива лише тоді, коли розвиток людини спрямований не на заміну Бога технологіями, а на глибше уподібнення Йому через любов, мудрість і відповідальність.

Отже, технологія може стати інструментом розкриття образу Божого – якщо вона служить людині, а не навпаки. Але якщо технологічний прогрес веде до втрати духовної ідентичності, тоді замість еволюції *Imago Dei* настає

його затемнення. Справжній розвиток образу Божого відбувається не в межах техніки, а в глибинах людського духу, який навіть у цифрову добу залишається місцем зустрічі людини з Богом.

Подальші наукові дослідження можуть бути спрямовані на глибше вивчення взаємодії богословської концепції *Imago Dei* з етичними, філософськими та технологічними аспектами сучасного суспільства, зокрема в контексті штучного інтелекту та трансгуманізму.

Список використаних джерел

1. Харарі Ю.Н. Nexus: Коротка історія інформаційних мереж від кам'яної доби до III / пер. з англ. Н. Хаєцька. Київ : BookChef, 2024. 640 с.
2. Dorobantu M. *Imago Dei in the Age of Artificial Intelligence: Challenges and Opportunities for a Science-Engaged Theology. Christian Perspectives on Science and Technology*. 2022. Vol. 1. P. 175–196. DOI: <https://doi.org/10.58913/KWUU3009>
3. Xu X. *The Digitalised Image of God: Artificial Intelligence, Liturgy, and Ethics*. 1st ed. Routledge, 2024. 220 p. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781003356738>
4. Di Ceglie R. Transhumanism vs. Theistic Ethics. *TheoLogica: An International Journal for Philosophy of Religion and Philosophical Theology*. 2025. Vol. 9, No. 1. DOI: <https://doi.org/10.14428/thl.v9i1.86003>
5. Wendy W., Alinurdin D. An Unpromising Optimism: Examining Transhumanism from a Christian Anthropological Perspective. *Veritas: Jurnal Teologi dan Pelayanan*. 2021. Vol. 20, No. 1. P. 21–36. URL: <https://ojs.seabs.ac.id/index.php/Veritas/article/view/408> (date of access: 10.08.2025).
6. Štěch F. New Technologies and Theology of Creation: *Imago Dei* in Relation to Recent Development of Artificial Intelligence and New Questions for

Contemporary Missiology. *Acta*. 2022. Vol. 10, No. 1. P. 17–27. URL: <https://surl.li/ntkomt> (date of access: 10.08.2025).

7. Peters T.F. Christian Transhumanism and Transhumanist Christianity. *Scientia et Fides*. 2024. Vol. 12, No. 2. P. 65–82. DOI: <https://doi.org/10.12775/SetF.2024.016>

8. Langerman P.D. Cur Deus Homo vs Homo Deus and the Evolution of Humanity: Quo Vadis? *Acta Theologica*. 2024. Vol. 44, No. 2. DOI: <https://doi.org/10.38140/at.v44i2.8155>

9. Meneguetti L. The Imago Dei in the Age of Artificial Intelligence: Toward a Theology of Human Dignity in Technological Times. 2025. DOI: <https://doi.org/10.2139/ssrn.5359499>

10. Arceno J.P. Visio Dei, Vision Pro: Beatific Vision and Technological Singularity. *Liberty Theological Review*. 2025. Vol. 9, No. 1. URL: <https://digitalcommons.liberty.edu/elevol9/iss1/9> (date of access: 14.08.2025).

11. Kim J. Artificial Intelligence and the Sustainable Future of Co-Creation. *Zygon: Journal of Religion and Science*. 2025. Vol. 60, No. 1. P. 18–30. DOI: <https://doi.org/10.16995/zygon.17283>

12. Mykhaylychenko D., Maisha T., Baradari D., Charmelle M. A(I)nimism: Re-enchanting the World Through AI-Mediated Object Interaction. *ArXiv*. 2025. URL: <https://arxiv.org/abs/2509.25558> (date of access: 16.08.2025).

13. Søes P. Image of God (Imago Dei). *St Andrews Encyclopaedia of Theology*. 2023. URL: <https://www.saet.ac.uk/Christianity/ImageofGod> (date of access: 16.08.2025).

14. Broussard K. What “So That We Might Become God” Means. *Catholic Answers*. 2025. URL: <https://www.catholic.com/qa/what-so-that-we-might-become-god-means> (date of access: 16.08.2025).

15. Brockhaus H. Pope Francis Meets with Fr. James Martin at Vatican. *Catholic News Agency*. URL:

<https://www.catholicnewsagency.com/news/42404/pope-francis-meets-with-fr-james-martin-at-vatican> (date of access: 16.08.2025).

16. Johnson J. Don't Kick Your Robot: Personhood, AI, and the Image of God. *The Cripplegate*. 2023. URL: <https://thecripplegate.com/dont-kick-your-robot-personhood-ai-and-the-image-of-god/> (date of access: 16.08.2025).

17. Transhumanism. St. Mary of Egypt Orthodox Church. 2023. URL: <https://stmaryofegypt.org/transhumanism> (date of access: 16.08.2025).